

NEKAJ POMISLEKOV OB PREVODU PRATOLINIJEVE KRONIKE REVNIH LJUBIMCEV

Do tega članka je prišlo zgolj po naključju. Prevodov modernih del v prozi doslej nisem podrobneje ocenjeval, pa bi se tudi glede Pratolinijevih *Revnih ljubimcev** zadovoljil z nekaj splošnimi opombami in s kratko pohvalo, češ da se prevod nenavadno lepo bere. Takšen je bil sprva tudi moj vtis in v tem pač ni bilo nič čudnega, kajti prevajalec ni začetnik, žlahtna slovenščina mu ni tuja, italijanščino pa najbrž tudi zna, če se je lotil tako zahtevnega teksta.

Pretirana vestnost in neka, po mnogih slabih izkušnjah privzgojena nezaupljivost pa sta mi ob nekaterih zdaj manjših, zdaj večjih spodrseljajih vedno odločneje svetovali, naj si ne obtežim vesti s iriditvijo, ki bi je ne mogel dokazati. Hudičev rep, ki je molel izza polikanih škriccev črnega fraka na oko lepega prevoda je bila pravzaprav neznatna besedica, preprost vzročni veznik *ker* — v italijanščini v tem primeru *grazie a*, s katerim prevajalec ni in ni mogel priti na zeleno vejo. Drugi manjši spodrseljaji so se nanašali na florentinske krajevne posebnosti. Tako so na primer *Gli Uffizi* — torej nekakšne vladne pisarne, palača, v kateri je zdaj znamenita umetnostna galerija — pri prevajalcu edninski samostalni (oboki *Uffizia!*); *pokrita tržnica* pri cerkvi San Lorenzo mu je *tržnica Coperto*; *Portico*, pravzaprav *Portici*, stebriščni hodnik ob Trgu republike mu je, kot kaže, edninsko krajevno ime ženskega spola; iz znamenitega *Petrocchijevega slovarja* italijanskega jezika pa naredi *Petrocchijev leksikon*. Potlej je tu in tam v besedilu še nekaj nesmislov, ki bi jih težko pripisali na rovaš pisatelju, za katerega vemo, da je odličen stilist.

Vse skupaj res še ni nič tako hudega, saj tako ali podobno večkrat spodrsne tudi najboljšemu in najvestnejšemu prevajalcu, vendar je zadoščalo, da se je v meni porodil sum, češ kaj pa če me videz vara, pa sem sklenil primerjati prevod z izvirnikom. Po tej primerjavi sem bil, žal, prisiljen svoje dotlej dobro mnenje o prevodu nekolikanj popraviti, zakaj poleg že omenjenih manjših napak je prevajalec zagrešil še nekaj teže odpustljivih grehov. To svojo trditev bom skušal dokazati s primeri, ki sem jih vzel iz XIV. poglavja, ko se zgodba z dramatičnim Macistovim spopadom s smrtjo povzpne do svojega tragičnega viška. Pri tem pripominjam, da ne bom razglabljal, ali je krivo napak v prevodu zgrešeno mnenje o tem, kakšne svoboščine si prevajalec lahko dovoli, ali naj iščemo krivdo v naglici ali v neznanju, pač pa bom na konkretnih primerih pokazal na nekatere resnejše napake prevoda, ki bi lahko bil in mnogokje tudi je prav dober.

Kot sem že omenil, sem sklenil primerjati štirinajsto poglavje, a ker sem kasneje videl, da se bo članek preveč podaljšal, sem začel kar na slepo izpuščati po nekaj strani, tako da sem jih v celem primerjal okoli dvajset, a še na teh se nisem ustavljal ob manjših napakah. Ko dopuščam možnost, da sem prezrl tudi kakšen večji spodrseljaj, vabim zdaj tiste, ki jih puščobno filološko umovanje preveč ne dolgočasi, da z menoj vred preberejo teh nekaj strani.

Takoj na drugi strani (v prevodu je to stran 219) bi bilo izraz *braciere* bolje kot s *peč* prevesti s *pečico*, ker gre pravzaprav za nekakšno žerjavnico,

* Bolj primerno bi se naslov knjige glasil: *Kronika revnih zaljubljenecv*.

kovinsko posodo, v katero se naloži žerjavica in ki služi pozimi predvsem za gretje nog. *Vecchi bacucchi* niso *stare kapuce*, kar tu nima nobenega smisla, temveč (po Panziniju!) *vecchione rimbambito*, torej stari dedje, ki jim gre že na otročje, za *mi sta finendo* pa je *naročil sem* predaleč. Povsem napačno si je prevajalec dovolil preveliko svobodo v naslednjem stavku: *Il ciabattino disse: Voi non sapete. In centro c'è la rivoluzione. Il sor Quagliotti è tornato di là ora ora*. Tu čisto po nepotrebnem za besedami: *Sredi mesta je vendar revolucija*, vstavi stavek: *Pobedal mi je gospod Q., ki je...*, ko je psihološko verjetneje, da je čevljar — razburjen, kakor je bil — bruhal te novice iz sebe v kratkih stavih. Vrh tega je gospod Quagliotti še prisoten. Za *uno si guadagna il pane* je dosti, če rečemo, da si človek služi svoj kruh, ne pa da *se bori zanj*, kot beremo v prevodu, *si calmi e ci racconti* pa je pomirite se in povejte, ne *pomiri se in povej, sotto i Portici* pa kar *pod Portici*, ne pa *pod Portico*.

Na str. 220 bi bilo za *allora capii* morda bolje se mi je posvetilo, kakor pa *se mi je zazdelo*; fraza *lasciato la pelle* pa prevaja nelep in še z izrazom, ki ga slovenski pravopis prepoveduje, namreč *nastradal je, uno di loro era moribondo* pa prav banalno: *je eden od njih že gagal*.

Na str. 222 prevede stavek: *Margherita si agitava sulla sedia — M. je bila vsa iz sebe*, pa bi bilo bolje tako, kot je v izvorniku: *M. se je razburjeno presedala na stolu*. Če nato prevajalec stavek: *... gli premeva ... correre vicino alle sue donne*, prevede, *da bi bil že rad v krogu svoje družine*, potlej ni opazil rahlega pisateljevega poroga, s katerim karakterizira plašnega slaščičarja Revuara, ki se rad tišči ženskih kril. Nato je enkrat spuščena samo kratka besedica *già* — že. Včasih je res lahko to docela nepomembna stvar, a v našem primeru ni tako. Macistova žena Margherita, ki je ob Revuarovih razburljivih novicah v skrbeh za svojega moža, prime Macista za roko in ga prosi, naj ne hodi ven; njen glas je bil tedaj že poln obupne tesnobe. Pri tem ta *già* že kar precej na začetku poglavja napoveduje tragični konec, ki čaka tisto noč Macista, zraven pa služi še za karakterizacijo Macistove žene Margherite, preproste Italijanke, pri katerih igrajo slutnje in druge praznovernosti tolikšno vlogo. Stavek: *Ora sedeva al tavolo, raccoglieva le carte...* mnogo bolje zveni, če je dobesedno preveden v nedovršenem preteklem času, torej: *zdaj je sedel* (ne je sédel) *za mizo, pobiral karte...*, za *zadati si vprašanje* pa bi bilo bolje *zastaviti si vprašanje*.

Na str. 224 beremo: *poi... avevano fissato i compiti, il nuovo criterio d'inquadramento, l'organizzazione del Soccorso Rosso*, kar ni o novih pogojih za sprejem v organizacijo Rdeča pomoč, temveč o novih pogojih za sprejem (v partijo namreč) in o organizaciji Rdeče pomoči.

Če zdaj na slepo preskočimo tri strani, beremo na str. 228 prav krivične ponaredke. Ko nesrečna mati fašista Carlina v noči fašističnih hudodelstev stopi k oknu svoje sobe in vpraša, kaj je, ji odgovori več ljudi s hinavskim glasom, v katerem pa je čutiti sočutje: »Nič ni...« Tako je tudi v originalu: *Più persone le risposero, con un tono ipocrita che tradiva pietà: »Niente, non si preoccupi!«* — In kaj pravi prevajalec: *Več glasov je odgovorilo z usmiljenjem, ki je izdajalo hinavščino...* Tako je preplašena, a srčno dobre Pratolinijeve junake zamenjal s hinavskimi kranjskimi mežnarji; pri tem ni krivičen le pisatelj, katerega povsem drugačen odnos do junakov, ki jih opisuje, je razviden iz vsega njegovega dela, temveč tudi malim italijanskim ljudem, ki mu služijo kot model za njegove junake.

In spet spustimo nekaj strani in na str. 235 preberimo stavek, kako je Maciste, ki je že preskočil ograjo, *na trebuhu in z rokami lovil ravnotežje*, ko pravi izvornik: *equilibrandosi con la pancia e con le mani*, torej je pri preskoku pravzaprav lovil ravnotežje z vsem gornjim delom telesa. Za *zavpil je onstran šip — attraverso i vetri* — pa bi bilo bolje in jasneje, da je *zavpil kar skozi zaprto okno*, kakor prevajalec tudi prevede isti izraz nekaj vrst bolj spodaj.

Razlog za preveč svobodno prevedeni stavek na str. 236: *una macchina ha imboccato il viale. Ha i fari accesi e viene avanti... Cosa facciamo... pa* lahko iščemo v premajhni sposobnosti živjetja v izredno napeti položaj, ki je tu opisan. Psihološko verjetneje je, da razburjeni Ugo ne bo po ovinkih razlagal, kako je, ko jima gre vendar za biti in ne biti; zategadelj je bolje, da prvega stavka ne prevedemo: *Neki avto pelje po cesti* (nekje daleč od naju, kar ne bi bilo nič posebnega) temveč: *avto je zavil v drevored*, (torej tu sem, k vili v parku, in vse kaže, da so nama preganjalci že za petami).

Tener l'agguato na str. 237 je več kot samo *čakati koga*, temveč *prežati na koga*, *vento di tramontana* pa ni kratko in malo *veter*, temveč severni veter, krivec.

Na str. 239 imamo spet primer, ko prevajalec menda meni, da mora pisatelja malo popraviti. Italijanski stavek se glasi: *Basterà salire a prendersi la borsa, un ritratto che gli è caro, i valori*. Prevod pravi: *Odšel bo samo še po svojo torbo, po nekaj vrednostnih papirjev in po neko fotografijo...* Zamenjava besed včasih res nič ne spremeni na stvari, včasih je celo potrebna, toda v našem primeru je logika prav v nelogiki, ker pisatelj tu navaja, brez navednic sicer, besede tistega človeka, ki v nevarnosti, v kakršni je, pač ne misli na logiko; torej: *Samo po svojo torbo da stopi, in po sliko, in denar...*

Ker tudi v Firenzi cveto magnolije zgodaj spomladi, bo stavek na str. 240: *polni duha magnolij, ki cvetejo prav v tem času*, napačen; morda bi rekli, vrtovi, ki v tem letnem času duhte po magnolijah, (ker je znano, da tudi njihovo listje močno diši). Stavek: *Le finestre hanno ante scorrevoli, saliscendi di giunco, persiane intonate alla scialbatura delle facciate* pa je prav nesmiselno preveden: *Okna so opremljena z lesenimi rebračami, z žaluzijami, z zapah iz rogoza, vdelanimi v omet ob oknu*. Smiselno in pravilno, če ne lepo, pa bi se to glasilo: *Okna imajo žaluzije na poteg, zastirala iz rogoza in oknice, katerih barve so v skladu z barvami hišnih pročelij*. In potlej: *alla testimonianza orale e auricolare preferiscono il resoconto dei giornali: i si dice dell'indomani* — *raje kakor ustne novice imajo novice, ki jih preberejo v časopisih; iz teh lahko zvedo, kar se bo zgodilo naslednjega dne*, kar še daleč ni prav, pač pa: *... preberejo tisto, kar bo naslednjega dne krožilo od ust do ust*.

Na str. 241 bi bilo med drugim bolje, če bi izraza *antica fazione* ne prevajal s *starodavno sekto*, ker ne gre za versko ločino, temveč za vladajočo stranko (ali za tisto, ki hoče zavladati). Opomba glede *Bargella* na isti strani ni točna, ker gre v tem primeru za poveljnika policijskih sil (Capitano di Giustizia ali Bargello), ne pa za *poveljnika uporniških sil*.

Ko — še vedno na isti strani — napačno prevede: *Stanotte la Polizia è consegnata z Nocoj je policija na nogah*, ne pa *z Nocoj je policija ostala doma*, celo več: vobče ni smela ven, zagreši še zgodovinsko netoč-

nost, ko vendar vemo, da so fašistične tolpe nemoteno divjale in ubijale ob tistem soglasju buržoazne oblasti (in njenih policijskih sil), ker se je ta oblast tedaj bolj kot vsega drugega bala uveljavitve ljudske volje.

In še na isti strani: *case del popolo* so prevajalcu *sirotišnice*, ko so le preproste hiše, v katerih se odpirajo — ne pa *pospravljajo* — kleti in pripravljajo zasilna ležišča pod slemeni (ali kot pravi prevajalec: *kotički za varno zavetje*), da bi se vanje lahko zatekli tisti, ki jih preganjajo fašisti.

Na str. 242 se mu zapiše tautologija *vzdolž Lungarnov*, ko bi bilo dovolj *vzdolž Arna* ali na bregovih Arna ali kaj podobnega. Narobe je preveden stavek: *C'è in ciascuno di essi una follia omicida, il bisogno di uccidere per sentirsi vivi, scampati all'agguato* — *V vsakem gori morilska strast, potreba po ubijanju, da bi ostali živi in se izognili skritim pogledom*, ko je prav: ... da bi čutili, da so ostali živi in da so ušli zasedi.

Gatto randaggio na str. 245 ni *maček*, temveč *maček potepin*, izraz *z drugega sveta* je nekako dvomljiv in bi bilo tudi v slovenščini bolje ostati pri množini, kot je v izvorniku: *z drugih svetov* — *d'altri mondi*. *Hai avuto paura?* je po smislu res prav: *si se pomirila*, toda bolj logično bi bilo preprosto vprašanje: *Te je bilo strah?*... *Non ci avrebbero lasciati andare* pa je: *naju ne bi pustili dalje*, ne pa *nama ne bi prizanesli*, pri čemer lahko mislimo na najhujše, za kar pa v našem primeru ne gre.

Na str. 245 srečamo *tržnico Coperto* namesto pokrite tržnice pri cerkvi San Lorenzo, spodaj pa po besedah: *Maciste, ti si ljudski kronik*, brez potrebe izpuščeno naslednje: *sei un comunista a cui il Partito ha affidato un incarico di responsabilità, il maniscalco Corrado che stringe fra i ginocchi...* torej, *komunist si*, ki mu je partija zaupala odgovorno nalogo, *kovač Corrado*, ki stiska med svojimi kolena itd.

Na str. 247 spet srečamo *tržnico Coperto*, potlej pa prevajalec izpusti stavek: *Osvaldo non avrebbe mendicato scuse; forse non avrebbe nemmeno detto...* ne bo mledoval za opravičilo; morda jim ne bo niti povedal, (da mu je Ugo s silo razvezal jezik).

Na str. 248 je: *L'auto... lo ritrovò distante, voltato l'angolo* — za oglom je bil motor že precej daleč, ne pa da ga je *avto skoraj dohitel*, kot piše prevajalec.

In str. 249. Ko se Maciste smrtno zadet zgrudi in stopi Carlino k njemu — *intravide in una nebbia la sua faccia rantolante*, kar je prevajalcu: *je Carlino zagledal svoj lastni umirajoči obraz*; ko je prav: *je zagledal obraz Macista*, ki je hropel v zadnjih trzljajih. In še: *Carlino batteva gli occhi come davanti ad una apparizione, come sentendo d'improvviso, su di sé, una responsabilità a cui non era preparato*: — *mežikal je z očmi kakor pred prikaznijo*, ki se je ni niti malo nadejal, ko je prav: *kakor da bi se nenadoma čutil odgovornega za nekaj*, na kar ni bil pripravljen.

Tako smo srečno pribredli do kraja poglavja. Plev, ki so po nekolikanj temeljitejšem rešetanju ostale na rešetu, je preveč, da bi mogli biti s prevodom povsem zadovoljni, čeprav je precej verjetno (ker sem za primerjavo izbral eno od najtežjih poglavij), da na ostalih tri sto osemdesetih straneh v tem sicer dobrem prevodu ni toliko spodrsrljajev in napak.

Niko Košir